

NEO

Theow.

BX1758

.A5

1782

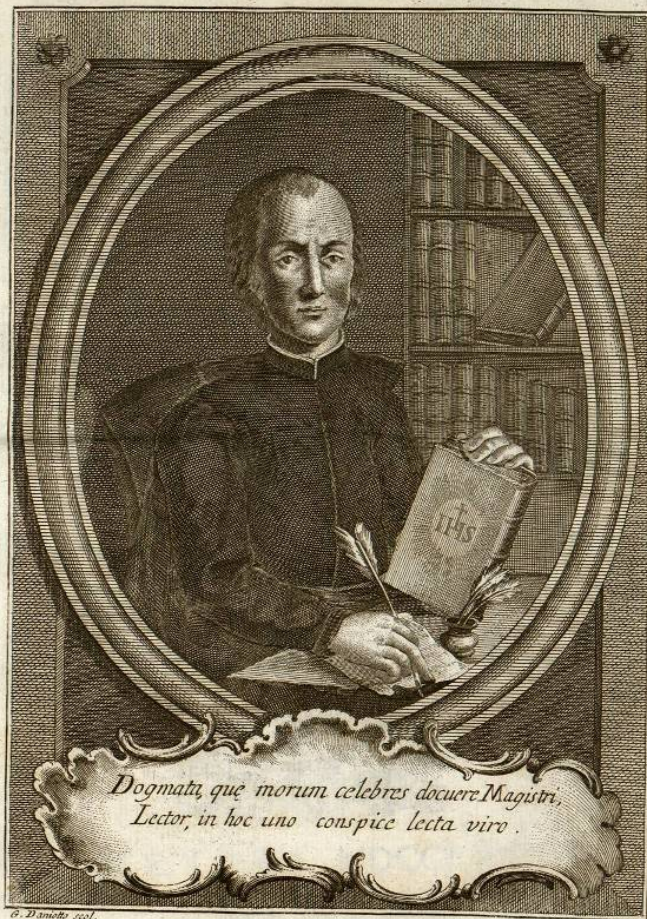
v.1

c.1

8#2-6#15

1080044783

*Dogmata, quæ morum celebres docuere Magistri,
Lector, in hoc uno conspice lecta viro.*

THEOLOGIA
MORALIS UNIVERSA
R. P. GABRIELIS ANTOINE

A REVERENDO PATRE

PHILIPPO DE CARBONEANO

PRIDEM NOTIS, ET APPENDICIBUS AD USUM MISSIONARIORUM
POTISSIME AD SACROS CHRISTIANORUM RITUS, ET ECCLESIAE ORIENTALIS
DISCIPLINAM SPECTANTIBUS AMPLIFICATA,

*Dein novis accessionibus ex geminis scholarum & Ecclesiae Doctoribus S. THOMA
AQUINATE & S. BONAVENTURA CARD. depromptis ad PAROCHOS,
CONFESSARIOS, praesertim vero ad STUDIOSAM JUVENUTEM
informandam aucta, & illustrata*

A R. P. BONAVENT. STAIDEL M. C.
ACCEDUNT

TRIA OPUSCULA EX AUREO MELCHIORIS CANI DE LOCIS THEOLOGICIS LIBRO
DESUMPTA, ET DISCEPTATIO PROOEMIALIS DE LEGE DIVINA.

EDITIO X. ABSOLUTISSIMA

A JO. DOMINICO MANSE
ARCHIEPISCOPO LUCENSI

MEDULLITUS INSPECTA, PERMULTIS ALIIS ADDITIONIBUS EX OPERIBUS
BENEDICTI XIV. ET CLEMENTIS XIII. & XIV.

*Litteris apostolicis excerptis locupletata, correcta, nonnullis figuris aeneis
in fronte quorundam Tractatum ornata,*

ET IN SEX TOMOS DISTRIBUTA.

TOMI PRIMI PARS PRIMA. 46529

VENETIIS MDCCLXXXII.
APUD ANTONIUM ZATTA

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE NUEVO LEON
CAPILLA ALFONSO BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

Rolfo-15 MICROFILMADO 6/1/83

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

Concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di *Venezia* di poter ristampare il Libro intitolato: *Theologia Moralis Univerſa P. Gabrielis Antoine &c.*, a *P. Dominico Mansi Archiepisc. Lucenſis Medullitus inſpecta &c.*, oſſervando gli ordini ſoliti in materia di Stampe, e preſentando le Copie alle Pubbliche Librerie di *Venezia*, e di *Padova*.

Data li 27. Ottobre 1774.

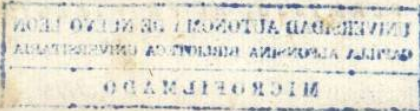
(ANDREA QUERINI RIFORM.

(GIROLAMO GRIMANI RIFORM.

(SEBASTIAN FOSCARINI CAV. RIFORM.

Regiſtrato in Libro a Carte 171. al Num. 142.

Davidde Marchefini Segretario.

STUDIOSÆ JUVENTUTI JOANNES DOMINICUS MANSIUS.

Cum jam annos in litterariis laboribus confeciſſem, nilque magis commendabilius exiſtimaviſſem quam ſtudioſæ Juventuti, illi præſertim, quæ Theologica & Diſciplinæ dat operam, manum adjutricem præbere, equum duxi hanc *P. ANTOINE* Moralem Theologiam inſpiciendi ſubire onus, ut caſtigatior tandem, ac locupletior evaderet. Cum igitur, fere per otium, animum eidem adjunxiſſem, multa deprehendi, quæ emendatione digna mihi videbantur, nonnulla cæteroque obſcura meliori luce illuſtranda; quædam demum Doctrinis certioribus, ac ſolidioribus augenda, ac munienda. Hanc itaque obivi provinciam, niſus præcipue *BENEDICTI XIV.* aureis Operibus, ex quibus omnium, quæ in cauſa erant adimplendi quod opus erat, genuinum ſenſum tranſcribere me non piguit. Errores præterea, eoſque grandiores, qui Typothetarum nonniſi vitio irrepſerant (nulli ſiquidem alii eos tribuere non auſim) emendavi, quæ repetita delevi, & quæ ſupervacanea cenſui, obruncavi. Habes igitur Theologiam Moralem abſolutiſſimam, qua fruaris velim, ſupremos vitæ meæ labores tibi commendans, ac veluti ex teſtamento tradens atque donans.

4
SS. D. N. BENEDICTI XIV.

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO.

FR. PHILIPPUS DE CARBONEANO ORD. MIN. OBS.

NOVAM hujusce Theologiæ Moralis Editionem, Nomini inscrip-
tam Tuo, BEATISSIME PATER, in publicam emittere lucem
constitui; quod tantum ei ex Te, hac in Editione, decoris & orna-
menti accesserit, ut quidquid in ea perfectum sit atque optimum, id
tuum jure meritoque dicatur. Ut enim præteream, me ad novam
hanc procurandam impressionem ex magna illa motum fuisse existi-
matione, quam huic Theologiæ judicium illud Tuum conciliaverat,
quo præ ceteris digna habita est, quæ in Collegio de Propaganda
Fide Adolescentibus ad Sacras Missiones destinandis explicaretur, Tua
doctrina est, PATER BEATISSIME, quæ ambigua quæ sunt explicantur,
& confirmantur; quæ obscura videbantur, clarius, & luculentius ex-
ponuntur; & quæ ea suppleantur, quæ quanquam Confessariis, aliisque
scitu sint necessaria, in hac tamen Theologia desiderabantur. Nec iis
tantum in ea ita ordinanda, & perficienda sum usus, quæ a Te, sive
pro Ethicæ Christianæ puritate sarta tecta servanda; sive pro tollendis
abusibus & instauranda Ecclesiæ disciplina, ac divino cultu amplian-
do, decreta sunt & constituta; verum etiam perutili illo Tractatu tuo
de Synodo Diocesana, ex quo plura deprompsi, quæ propriis addita
locis, opus mirifice illustrent, ornant, & augent. Quam obrem vel
ex hoc unico opere poterit quisque conicere, quot ad Petri Cathedram
evehctus pro Dei augenda gloria subieris labores; quam bene,
maximam, qua polles, eruditionem atque sapientiam, ad Sacrorum
Ministros institutendos, conservandam, tuendam, ampliandamque Re-
ligionem aptaveris; qua denique industria, fidelium omnium animas
per rectam æternæ salutis viam ad cælestem gloriam perducere stu-
deris: Hinc Pastores habent curæ & sollicitudinis Apostolicæ exem-
plum: Hinc viris omnibus Ecclesiasticis patet, qua ratione, missis
vanis & inutilibus, ad solidiora, tuta & necessaria Sacrarum litte-
rarum studia incumbere oporteat: Hinc denique Christiani omnes,
& regulas discant, ad quarum normam, cum Religionis functio-
nes, tum mores componere debeant suos, ac perpetuo movebuntur
ad Deum exorandum, ut Te Summum Pastorem, totius Ecclesiæ
bono, diu sospitem, incolumemque conservet.

IN

5
IN NOVISSIMAM
HANC MEAM DECIMAM EDITIONEM

Recurrente hoc Anno MDCCLXXXII. publici juris factam,
iterum auctam, menditque accuratissime
expurgatam,

M O N I T U M.

CUm jam postrema mea Editionis in lucem emissa hujusce P. ANTOINII
sub anno MDCCLXXVI. Theologiæ, præter spem, nulla reliqua apud
me superessent exemplaria, eo me adductum esse arbitratus sum, ut sta-
tim eam iterum typis mandarem, ut assiduis studiosorum petitionibus posse[m] facere
satis. Et revera neminem lateat, nisi sit a libris omnino alienus, quod cum
primum celeberrimus Auctor Opus hoc ad usum Parochorum perfectum publi-
ci juris Nanceii fecisset, dum esset Universitatis Mussipontane Rector, omnium
in se doctissimorum Virorum oculos converterit, adeo ut & eum suspicerent, & in
omnem posteritatem sibi optime consuluisse præsentirent. Inter eos præcipue
Doctores Sorbonici minime dubitarunt, quin testarentur, Opus ipsum egregium,
brevitatem conjungens cum claritate & integritate, certioribus innixum funda-
mentis esse, Scriptura Sacra, Sanctorum Patrum auctoritate, Conciliorum cum
Oecumenicorum, tum particularium definitionibus, juris utriusque regulis ac
placitis, praxi & usu Ecclesiæ, præstantissimorum Theologorum Theologorum sententiis, nec
non rationum solidiorum momenti gravioribus. Quid plura? ni malis addere,
in eo a vitioso aliunde utroque extremo caute prudenterque Auctorem recede-
re, nimia videlicet relaxatione, & majori, quam par sit, severitate, mediam
constanter inveniendam viam, eamque certiore[m], & usam.

Ut primum in Italiam pervenerunt istiusmodi Theologia exemplaria, haud mi-
rum, si hæc una præ ceteris a Summo, & Sapientissimo BENEDICTO XIV.
sel. rec. electa fuerit, dignaque habita, ut post Gallicas Editiones Roma ite-
rum excuderetur, & in Collegio de Propaganda Fide adolescentibus ad Sacras
Missiones destinandis explicaretur. Atque hoc in causa fuit, cur primum FR. PHILIP-
PUS DE CARBONEANO Ord. Min. Obs. eam provinciam suscepit, ut que
ambigua erant explicaret, & confirmaret; quæ obscura videbantur, clarius
& luculentius exponeret, eaque suppleret, quæ desiderabantur. In his ita explen-
dis doctissimus CARBONEANUS non tantum iis usus est, quæ ab eodem Summo
Pontifice, sive pro Ethicæ Christianæ puritate sarta tecta servanda, sive pro tol-
lendis abusibus, & instauranda Ecclesiæ disciplina, & divino cultu ampliando decre-

ta

ta fuerant, & constituta, verum etiam peritili illo Tractatu de Synodo Dicecesana, ex quo plura deprompsit, que propriis addita locis Opus mirifice illustrarunt, ornarunt, auxeruntque.

Huiusmodi fuit P. PHILIPPI DE CARBONEANO labor atque cura; sicque ornata perfecta que tum Romæ, tum Venetiis prodixit ANTOINIANA Theologia Moralis, donec postremis annis alterum, eumque insignem Doctorem, Patrem nimirum BONAVENTURAM STAIDEL, quamplurimorum accessionum auctorem nata est. Quam sit ipse bene de litteraria Republica meritis, jam aliunde constat; nec est necesse, ut hoc loco subjiciam ipsius additamenta, utpote que universa ex DIVO THOMA AQUINATE, ex Seraphico S. BONAVENTURA, ac ex Constitutionibus Pontificiis, precipue pralaudati BENEDICTI XIV. fuere deprompta. Non mirum igitur si tot accessionibus aucta in magnam excreverit molem, & eo usque progressa sit, ut VI. Tomos conficiat.

Sed ad me redire fas sit. Cum JOANNES DOMINICUS MANSIUS *scilicet* rector. Lucens. Archiep., que in ea inspexerat, antequam vita excederet, transmississet, ut si illam novis typis traditurus essem, suis additionibus & animadversionibus locupletatam prodire facerem; sic nunc, ut saltem tanti Viri memorie opus meum immolarem, id exequi curavi. Quoniam porro in precedenti Editione eadem usus sum characterum forma, tum in ANTOINII genuino textu, tum in eo CARBONEANI, in utroque etiam in hac Editione eandem magnificentiam, eandemque typorum elegantiam prosequutus sum, cum hac tamen distinctione, quod textui CARBONEANI premititur signum ✠ , cumque eo clauditur. Porro ut res, que ad P. STAIDEL pertinent, ob oculos haberentur, minori usus sum typorum forma, ut videre est in notis, que subjiciuntur pagellis, iisque etiam characteribus distincti Dissertationes & notas preposito signo S. Præterea aliquot in locis addita sunt quedam alienota, ad explicandas amplius illustrandasque res, que ob brevitatem nimiam censura notanda videbantur; Loca item Theologica ex MELCHIORE CANO deprompta, & excerpta, ex quibus fontes Theologiæ hauriuntur, libenter adjeci; & insuper recentiori Disceptatione Historica de Lege Divina ditavi; quam omnibus Tractatibus præponere visum est, ut facile ab omnibus conspiciatur. Neque enim falsarius sum, aut mendax; ut promittam multa in fronte Operis, & nulla exequar: ut evenit nuper in quadam recussione huius Theologiæ Venetiis prolata 1770., cuius Typographus in fronte promissit aliquot Tractatus, neque stetit sponsonibus. Ea igitur, que ipse promissit neque protulit, exequor nunc ego, atque adicio.

Insuper ad majorem concinnitatem, majestatemque servandam, singulis tractatibus figuras æneas præponere curavi, que cum iis, de quibus agitur, relationem habent. Sicque effectum est, ut faventibus Superis, nec quid auri fatus, nec quid ornatus optari queat.

MINO.

7

MINORITÆ CONVENTUALIS PRELOQUIUM ADLECTOREM.

Sunt pro more multa ac varia, de quibus singillatim admonendus es, Humanissime Lector, priusquam nostra evolvere incipias, aut de Opere universo bene in aliam formam nunc mutato pronuncies. Haud mora eadem præfatio mihi non videtur necessarium vel in auctoris laudes excurrere, vel Operis dignitatem enarrare; quandoquidem Viri rerum Theologicarum consultissimi jamdiu qua voce qua scriptis & illas persecuti sunt, & hanc commendarunt. Quod præconiorum caput est præcipuum, illud sic paucis perstrinxit Illustrissimus Josephus Palma Archiepiscopus Lucensis in Pastoralis Epistola mutuata ab Eminentissimo præfule, qui nuper tenebat Ariminensem lituum: Inter recentiores est valde celebris Theologia Dogmatica Moralis P. Antoine S. J. Siquidem Roma fuit sæpius edita, a multis Scholis & Academiis suscepta, atque in Schola de Propaganda Fide etiamnum traditur: utpote que magis aliena a laxis opinionibus, quibus plerumque secat Casuistarum libri, quos idcirco circumspicere admodum oportet adhibere. Hunc maxime ob finem Vindobonensis Archiepiscopus, & Cardinalis Migatius nominis fama celebratissimus (ut plures alios reticeam Antiquitates pervigiles) novissime jussit, ut in ea Regia Cæsarea Universitate Clerici morum Regulas hauriant ex Gabr. Antoine e S. J. Theol. Morali (a). Ad rem nostram accedamus.

In primis novam hanc adornare editionem Antoinianæ Theologiæ compulsi raritas exemplarium, uno jam abhinc anno penitus distractorum. Occasione vero ista cur de novis additionibus cogitaverimus, multa fuerunt in causa. Primo ipsa per sese Auctoris Theologia, quantumvis præstans & proficua, non est tamen numeris omnibus adeo absoluta, ut subsidiariam manum omnino excludat, utique ob communem illam rationem, quia fetus hominis est, isque Divino afflante Spiritu haud productus. Ex quo obiter intelligitur, eam a nonnullis frustra in invidiam abduci prætextu quarundam rigidorum sententiarum, quas complectitur. Secundo etiam Auctoris textui ingens accesserit & lumen & decus ex iis, que postmodum geminato abore adjecta ab Eruditissimo P. Carboneano, nihilominus cum hic magna ex parte operatus sit institutioni Adolescentum, qui in Pontificio Collegio de Propaganda Fide sacris Missionibus obeundis aptantur, ac propterea diligenter compilavit, que ad Christianorum ritus, & Orientalis Ecclesiæ disciplinam pertinent; cum item que protulit pure moralia, ad particulares materias referantur ferme omnia, idem ipsum magis Urbi quam Orbi consuluisse dilucet, sicque non tam explevisse quam excitasse desiderium aliorum Studioforum, qui de Missionibus nullatenus solliciti non nisi morales easque uberes exoptant notationes. Sane ut huiusmodi expectationi communi tandem satis fieret, simulque exacte completeretur, quod necessario faciendum pridem judicarent Sapientissimi Triumviri Romani, Sergius, Carboneanus ipse, ac Moya (b), cœperunt procul hinc serio cogitare perdocti aliqui: idque re ipsa perfectum nunc cerneatur, nisi Tridentinam Sedem nuper reliquisset, qui modo in Passaviensi eminet Leopoldus Ernestus Firmianus, nobilitate, doctrina, religione,

ma-

(a) In. fin. Prolegom. ad Catech. Rom. Edit. Vindobon. (b) Vide infra s. 2. approbat. hujus Operis.

magnanimitate, beneficentia præstantissimus Antistes. Tertio eadem Morali Theologiæ momentofum quid præterea deesse deprehenditur. Ut notum est; initio prodiit desinita Tractatu omnium necessario ac utilissimo, qui de *Humanis Actionibus* solet inscribi; quia nimirum Auctori placuerat materiam hanc discutere in priore Theologiæ suæ parte Scholastico-Dogmatica, tibi proprius locus exerte vindicandæ catholicum articulum *Humanæ Libertatis*, a Novatoribus præsentis ævi tantopere impetitum. Deinceps quoque, tametsi sæpius recusa, & accessionibus amplificata, per Scholas vagata est sine eodem Tractatu, quasi sine capite. Phrygio tandem consilio in postrema editione fuit equidem illi præfixus; at talis, qualis exierat e calamo Auctoris, Polemicum potius quam Moralem Theologum agentis: quippe idcirco esto Dogmaticis abundet doctrinis, in reliquis tamen Moralis Facultatis maxime propriis infelice deficit. Exinde porro conficitur, Theologiam hancce seorsim impressam, ita sensim increvisse additionum alienarum mole, ut ad præsentem usque diem caput præ se tulerit aut nullum, aut reliquo corpori minus conforme.

Entitatis causis singulis, quæ induxerunt nos additamenta cumulare, jam obivium erit conjicere, quidnam peculiare complectatur præfens nova editio. Locavimus in fronte Operis Dissertationem Proemiale valde prolixam, quoniam simul concatenatam exhibet, quæ sunt fere omnigeni argumenti morales, atque ad propositum nobis scopum conducuntur visa sunt. Nimirum in ea reperire est, præter accuratam Humanorum Actuum expositionem, doctrinas multas partim ex Theologia Dogmatica, & Scholastica, partim ex Ethica, Psychologia, aliisque cognatis Disciplinis adscitas, quæ penitentiorem progignunt eorumdem Actuum notitiam. Sparsim etiam interjecta exempla ab experientia, communique hominum conversatione petita, quibus magis perviæ & utiles redduntur theoreticæ institutiones. Accedunt principia, canones, notiones generales; unde & plurimum ab Ecclesia præscriptarum Thesium tabida radix dignoscitur; & seges uberrima elicitor ad illustranda, quæ subinde in particularibus Auctoris Tractatibus occurrunt perfundior vel tenuiter dicta; & mens denique Studioforum capacior efficitur, atque ita fecundatur, ut de rebus morum nedum intra scholarum umbras subtiliter disceptare, sed etiam in publicis cœtib; sacrisque ministeriis apte sermocinari valeant. Quod quidem postremum cordi esse debet Clericis illis, qui absoluto licet studiorum curriculo, assumptisque Pastoralibus curis, sat curtæ suppellectilis, ac jejuni sensus sese passim produunt; quoniam in Moralibus addiscendis, ut olim notavit Joan. Gersonius (a) ad sola singularia se totos dant, nullam ad prima principia resolutionem facientes, eo quod vel illa nesciunt, vel negligunt, aut toti litterales sunt & sine spiritu: item quia parum anxii de reponendis in armariolo mentis, juxta monitum Doctoris Angelici (b), quæ ad veram solidamque eruditionem pertinent. In eadem Dissertatione continentur præterea Prolegomena in universam Theologiam Moralem; & simul quædam veluti rudera ex antiquis Scholæ Proceribus deprompta, unde facili opera contritui potest peculiaris diatriba de necessitate, & utilitate Doctrinæ divinitus revelatæ. In quo quidem argumenti genere prorsus hospitem esse Moralem Theologum neutiquam licet: tum quia christiana morum Disciplina maxime pendet a regulis Supernaturalis Religionis: tum quia, si nunquam antea, hoc certe tempore excrevit progenies Incredulorum qua manifestorum, qua personatorum. Tandem adjectæ Disputationes geminæ, altera de *Relatione actuum in Deum*, altera de *Conditionibus operis meritorii*. Auctoris porro Operi multa sparsim interferuimus, quæ partim Notarum, partim

(a) Tract. de Sollicitud. Ecclesiasticæ. (b) Opusc. 72. de Modo acquirendi scientiam.

tim dissertationum speciem habent. Singulos videlicet Tractatus, qui generales materias complectuntur, ac veluti bases sunt universæ Facultatis Practicæ, crebris operosisque animadversionibus conati sumus dilucidare; tum ut inde majus adjuvmentum capiant quicumque avent res cognoscere per causas, sive (ut laudatus ait Cancellarius Parisiensis) *singularia caute colligere, & sapienter resolvere ad regulas generales*; tum ut eorum falsa persuasio corrigatur, quibus Morale studium videtur exigui momenti, ac permodicæ difficultatis quod ab eodem Gersonio (a) sic negatur; *Hanc Sapientis admonitionem Eccli. 3. v. 22. quæ tibi præcepit Deus, illa cogita semper, non observant multi Theologorum nostri temporis, qui de moralibus quasi de vanis materiis studere, vel inquirere non dignantur. Sciemus, inquit, talium volumus; cum tamen nulla sit ad agnoscendum bene & resolute scientia difficilior propter circumstantiarum innumeras varietates. Nec est aliquis tam excellentis ingenti, nec a puero in hac scientia tam excitatus, qui non quidem noviter quotidie inveniat, quod prius non ita plane cognoscebat. Particularibus etiam materiis quorundam Tractatum adjunctum non modo scholia deducta ex prædictis in Proemiali Dissertatione doctrinis, sed Notas interdum longiores, immo & unam alteramque Disputationem, puta de *Negotiatione ecclesiasticorum*, ac de *Peculio Clericorum Secularium*. Demum pro corone præclara duo monumenta SS. D. N. CLEMENTIS XIII. integre transcripta, suisque locis indita: nimirum Epistola Encyclicæ de *Clericis Negotiatoribus*, & Decretum novissimum de *Indulgentiis*. Quidquid vero prius aderat sive in textu auctoris, sive in Carbonæanis Appendicibus totum relictum prorsus intactum, novæ editionis Moderatoribus ita volentibus. Si mihi facultas libera fuisset, dempsissem ex priore Tomo Tractatum de *Actionibus Humanis*, utpote ex dictis magis Dogmaticum quam Moralem, atque post additionem Proemialis Dissertationis hæcenus descriptæ fere supervacaneum. Placuit hæc palam referre, ne quis mihi diem dicat ob molem hujus Theologiæ valde adauctam, & marispiis aliquatenus infestam.*

Non deerunt tamen, qui saltem objectabant mihi styllum Asiaticum, nimiamque Testimoniorum congeriem: sicuti ex adverso, qui de brevitate non ita solliciti, me potius carpant, quod silens præterierim aliquas Auctoris sententias, perniciosæ laxitatis nomine nuper sugillatas ab exoticis Censoribus gravilimis. At velim priores animadvertant, me versatum in enucleanda (b) *compendiaria Theologia illius Auctoris, qui nonnulla identidem habet nimia profecto brevitate, & præcisione scripta*: adde, qui non pauca prorsus omisit ceteroqui apponenda, quæ scilicet pertinent ad notionem, & seriem Tractatum, ad status Questionum, ad distinctiones, aliasque præliminares observationes. Rursus, provinciam hanc a me susceptam, non ad indulgendum eorum palato, qui moralia primoribus labiis attigisse contenti, e nata solum occasione de iisdem, ut possunt, eloquuntur: sed gratia potius Clericorum, qui professa opera ac meditato consilio incumbunt Theologiæ Morali ordinatim seu addiscendæ, seu interpretandæ, & quibus interdum ingenium minus cultum, aut modica suppellex tum sanioris literaturæ, tum probatorum librorum. Ad ejusmodi autem scopum conferant necne crebra Auctorem designatio, ampla Testimoniorum series, sermo magis redundans quam compressus, peritorum sit judicium. Alii vero, quæso, meminerint, instituti mei rationem sat perspicue in superioribus patefactam abduxisse me ab edisertandis iis Tractatibus particularibus, in quibus extare perhibentur molles illæ sententiæ. Tum quæ isthæc est morositas, ut me ob alia copiosa additamenta jam delassatum cogant venari lepores ultra montes?

Duo

(a) Tract. de Orat. & ejus valore. (b) Vide infra iudicium Triumvir. Rom. Antoine Theol. Moral. Tom. I. P. I.

Duo præterea criminationis loco forsan obtendentur: scilicet & valde aperta liberatque scribendi ratio de rebus etiam magnopere controversis, & nimium frequens antiquorum Scholasticorum usus, quasi SS. Ecclesie Patribus forent coæquandi ipsorumque intuitu vilesceret omnis doctrina recentiorum Scriptorum Moralium. Ad primam quod spectat, scitum est illud Ezechielis (a) *Va qui consuunt pueros sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite univorse ætatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.* Nec minus decantata, quæ apud Henricum Gandavensem leguntur. (b) *Ubi est veritas ad dicendum opportuna, quam scilicet novit Doctor esse utilem atque expedientem audientibus... si non, prout novit, eam dilucidat, sed per ambages procedit, & non qua sentis proponit, sed aliena, ut puto, mortaliter peccat (sive timore, sive odio ad talem veritatem sic celandam perducatur) non solum in veritatem, sed etiam in officium Doctoris: & non solum ipse, sed quicumque sunt ejus promotores, instigatores, & fautores in hoc... Et hoc præcipue in arduis questionibus, in quibus periculum continetur; ad quas arguendo pro & contra, quasi puteum abyssi aperit, & veritatem non explicando ipsam non claudit. Jam Prophetica perterrefactus comminatione, ac monito solemnis Doctoris imbutus cum ad scribendum accederem de rebus moralibus, in quibus non corrigiæ tantum, ut vulgo dicitur, sed totius pellis, immo universi hominis virtutis salus, aut perditio sempiterna, non potui non enuntiare sincere, ac fidenter (seposito quovis partium studio, & salvo qui singulis Theologis, Scholasticis debetur, honore) quæcumque post accuratum examen vera, seu vero proximiora detexi; sicque aliud nihil mihi vindicavi, quam quod a cunctis sapientiæ amatoribus servandum agnovit vel Gentilis Comicus (c)*

Haud unquam quod rectum est & iustum

Silens prætoribus. Quippe....

Candide servare decet loquendi libertatem.

Ad diluendam porro criminationem alteram hæc valebunt. Cum res, uti mox agebam, momentosas tractaturus in animum induxissem nil fere asserere sine gravi teste, eos doctorum meorum sponsores placuit potissimum asserere, quos constat sapientia, pietate, doctrina plurimum excelluisse, ut ita secundum Doricum adagium lapidem ad funiculum ducerem. Atqui tales mihi visi sunt primores Scholastici, videlicet Alensis, Thomas, Bonaventura, Scotus, Richardus, Antoninus, Egidius, Baconus, Henricus, Angelus; quippe (d) *in antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia; & (e) traditio Magistrorum ac doctrina inveterata, quasi lex est.* Igitur nil mirum, si ex eorum Commentariis sedulo collegerim, quod optimum, ac veritati affine existimavi. Neque idcirco in SS. Patres deliquisse putandus sum: tum quia horum oracula præcipuo loco a me commendata, atque etiam prolata, ubi occurrebant scopo meo congruentia: tum quia Scholastici illi Principes ex horum fontibus maxime potarunt. Unde S. Ignatius Loyola (f) ipsos præsertim hoc nomine commendat, quod *Scripturæ sacræ, & veterum Auctorum scriptis, Conciliorum sanctionibus, & variis Ecclesie sanctæ constitutionibus, ad salutis nostræ subsidium feliciter utantur.* Talem methodum sectando mens dumtaxat fuit ab his procul recedere, qui posteriori ætate ausi sunt edicere (g) *Doctrina fidei a Veteribus, doctrina morum magis a Junioribus petenda. De sententia Doctorum antiquorum verum sciri non pote-*

(a) Cap. 13. vers. 18. (b) Quodlib. 10. q. 16. (c) Ap. Clem. Alexandr. lib. Strom. (d) Job. c. 12. vers. 21. (e) Salvian. l. 5. de Providentia. (f) Lib. Exercit. Spirit. mih. pag. 267. (g) Inter Proposit. damnat. a Cler. Gallican. Universit. Par. & Lovan.

poterit, nisi ipse Thomas, aut Augustinus, aut alii excitentur a mortuis. Hæc obiectio opinio nova videtur, doctum urgere nequit, nam tota Moralis Theologia nova est. Ceterum vetustis Magistris sæpius adjuncti & recentiores præcipuos, tum Canonitas, tum Theologos: puta Covarruviam, Fagnanum, Gonzalez, Molinam, Pirrhingium, Anacleum, Navarrum, Sylvium, Pontium, Suarezium, Hennum, Cuniliatum, Wigandum, Coletum, aliosque; ut propterea Plinianum illud (a) jure usurpare possum: *Sum ex his, qui miror antiquos; non tamen nostrorum temporum ingenia despicio.* A nominandis autem novissimis quibusdam Scriptoribus, alioqui famigeratis eruditisque, religiose abstinui; quoniam, cum inter se acriter digladiantur, pedagogo monstrante vel puerulus a Martialis didici, *sumantem usq. nasum non tentare.* Loquar apertius: dum omnibus si fieri potest, pacem habere (b) peropto, ac si per vires liceret, pacem inter omnes etiam conciliare. Profecto ob hunc maxime finem statui, frequenter eloqui verbis, sensibusve Benedicæ XIV. quem utpote universalis Ecclesie Magistrum, avitæ disciplinæ Restauratorem, sacri Juris omnique Ecclesiasticæ scientiæ Illustratorem, non possum non suscipere, revereri, sed etiam Cordati quique. Eodem plene ductus consilio (ut nova simul, ac vetera proferrem) duorum prætorum Doctorum gravissima edocumta passim adjuncti, Angelici videlicet & Seraphici; qui nedum in Scholis scientiam disseminarunt, sed etiam tamquam lucernæ super candelabrum posita in Domo Domini effuderunt quasi flumen sapientiam, & reliquerunt illam omnibus quærentibus veritatem. Non hic porro litem ingredior a recentibus Criticis (c) Venetæ Vineæ intentatam de veritate plurimum Opusculorum, quæ deinceps invenies a me citata sub nomine S. Bonaventuræ secundum vulgatas editiones, sensumque magis communem. His etenim stare Moralem Tractatorem et Criticis solatum disquisitionibus omnino pro fuit; præsertim cum fama ferat, proditurum insignem Agnatum Transalpinum ipsorum Censorem, qui adornata nova editione Operum Seraphici Doctoris strenue demonstravit, eam Vineam, utpote Ovidiniano conspersam cinere, spinas magis quam uvas præter expectationem fecisse.

En singula, Erudite Lector, quæ mihi visa sunt necessario nuntianda hoc ipso in limine, ut consilii studiique mei ratione ex toto perspecta, simul & universi Operis seriem, atque æconomiam uno velut obtutu apprehendas, & pro singulari tua humanitate ac benevolentia meum qualemcunque laborem boni consulas. Sed quidnam dicam vobis, novella Clericalis Ordinis germina, Sacræ Theologiæ Moralis Candidati? Habetis doctrinam sapientiæ, & disciplinæ, quam Auctor inclytus scripsit in suo Codice, illam naviter addiscite, quippe (d) *doctrina bona dabit gratiam.* Tum ipsa vita eandem exprimere pro viribus conamini. Nam ex M. Basilio (e) qui *Philosophiam verbo tenuis apud alios manentem factò confirmavit, sapit solus; reliqui velut umbra volitant.* Multa præterea sanæ frugis, & exquisitæ eruditionis Ecclesiasticæ vobis suppeditavit Cl. Professor Carboneanus. De postremis hæc Ad-ditamentis, a me omnium minimo nunc inferitis, nihil decernens, finem præfandi facio verbis D. Ambrosii suos Institutionum sacrarum libros absolventis (f) *Hæc apud vos deposui, Filii, quæ utrum aliquid profectus habeant, vos probabit.*

APPRO.

(a) Ap. agnan. in cap. Ne ininitatis, n. 251. (b) Ad Rom. c. 12. vers. 18. (c) Vid. Diatr. Historico-Chronologico-Criticam de Ges. & Script. S. Bonav. edit. Venet. 1750. (d) Prov. c. 23. v. 25. (e) Serm. de Adolescent. (f) Lib. 3. Offic. in fin.

APPROBATIO MULTIPLEX.

Quandoguidem Approbationes variaz, quæ secundum iteratas editiones hujusce Moraliz Theologiæ diversis in locis diversitate temporibus prodire, totidem sunt gravissima judicia Virorum omni exceptione majorum, quibus & Auctoris dignitas, & Operis præstantia mirum in modum declarantur: ea propter placuit hic universas subtexere quinque paragraphis distinctas servato ordine ipsarum editionum.

S. I. APPROBATIONES GALLICANÆ

Illustrissimi Episcopi loci, ubi facta est prima editio.

SCIPIO HIERONYMUS Dei gratia, & Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritate Episcopus Comes Tullensis, S. R. I. Princeps, Regi a Sanctioribus Consiliis &c. omnibus præsentibus viris Salutem in Domino.

R. P. Paulus Gabriel Antoine Soc. Jesu Presbyter S. Theologiæ Doctor, Ex-Professor, & Universitatis Mussipontanæ Rector, Nobis exposuit se Cursum Theologiæ Moraliz ad usum Parochorum & Confessoriorum ex methodo elaboratæ, ut nec prolixitas tædium, nec obscuritatem brevitatis pariat, ac tradita in eo doctrina sanioris Ethicæ Christianæ principis innitatur. Cui vero perspectum habeamus, tum ex quarundam ejusdem Operis partium lectione, tum præsertim ex relatione Doctoris Sorbonici, viri pietate & scientia eximii, cui Librum hunc ætenter legendum delimus, non levem ex eo utilitatem percipere posse Parochos & Confessarios. Nos non solum hujus Tractatus Theologicos in nostra Diocesi in lucem edi & doceri permittimus, sed etiam valde hortamur omnes rebus Theologicis operam dantes, ut sedula illorum lectione scientiam curandi animas, quæ est ars artium, sibi comparare studeant.

Datum Tulli Leucorum die 5. Octobris anno Domini 1725.

SCIPIO HIERONYMUS, Episcopus Comes Tullensis.

Reverendi Patris Provincialis.

Ego Præpositus Provincialis Provinciæ Campanæ Soc. Jesu, potestate ad id mihi ab Admodum Reverendo Patre Præposito Generali ejusdem Societatis tradita, facultatem concedo, ut Patris Pauli Gabrielis Antoine, ex eadem Societate Liber, qui inscribitur *Theologia Moraliz &c.* trium ex ejusdem Societatis Theologorum judicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has dedi Litteras. Argentinz die 7. Novembris 1725.

LUDOVICUS LANGUILLE.

Censuris Regiæ.

Illustrissimi D. D. Regionum Sigillorum Custodis iussu Librum perlegi Typis editum Nancæi, anno 1721. apud Joannem Baptistam Cullon, cui titulus est: *Theologia Moraliz Universalis, Auctore R. P. Paulo Gabriele Antoine, Societatis Jesu Presbytero, S. Theologiæ Doctore & ex-Professore*: Opus egregium, brevitatem conjungens cum claritate & integritate, ita ut fultori expositione non egeat; nihilque in eo desideres morum directioni & certum occurrencei decisioni necessarium vel utile, certioribus innixum fundamentis, Scriptura Sacra, Sanctorum Patrum auctoritate, Conciliorum cum œcumenicorum tum particularium definitionibus, juris utriusque regulis ac placitis, praxi & usû Ecclesiæ, præstantissimum Theologorum sententis, nec non rationum solidiorum momentis gravioribus; a vitioso allunde utroque extremo caute & prudenter recedens, nimia videlicet relaxatione & majori quam par est severitate; mediam constanter inveniendâ viam, eamque certiorum & tutam; stylo denique exaratum puro, nitido & eleganti. Nædum igitur aliquid impediatur, quominus in hocce florentissimo, & Christianissimo regno distribuat, quin immo utilissimum fore existimo, si in ipso, majoris commodi gratia, typis quoque mandetur. Datum in Sorbona, anno reparatæ salutis humanæ septingentesimo secundo supra millesimum, die vero mensis Januarii septima. A LE MOINE, Doctor & Socius Sorbonicus, Ecclesiæ Collegiatæ Sancti Benedicti Canonicus, Librorum Censor Regius.

Censuris ibidem Regiæ.

EX mandato Illustr. D. D. Regionum Sigillorum Custodis legi hanc *Theologiam Moralem*, quæ intra paucos annos typis pluries edita, se publica existimatione non indignam probat. Ipsa sanis & optimis morum regulis constanter adheret; & Scripturis & traditione sua

haurit momenta, quæ ad sensus alienos non detorqueat: Evangelicam sectatur diligenter severitatem, quam argutiolis emollire aut encervare non sudet; nihil igitur mirum si hoc opus spectatissimis omnium ordinum viris probatum fuerit: itaque e re videatur illud prætorius committi, ut facilius & promptius haberi queat, ac tandem e manibus excutiantur libri illi morales, qui non in edificationem, sed in destructionem scripti fuisse videntur. Datum in Sorbona die duodecima mensis Martii anno 1733. Saint AUBIN.

S. II. UNANIME JUDICIUM TRIUM ROMANORUM THEOLOGORUM, QUI JUSSU BENEDICTI XIV. THEOLOGIAM HANC EXAMINARUNT AN. 1748.

IN Opere, quod inscribitur, *Theologia Moraliz universalis ad usum Parochorum, & Confessoriorum auctore P. Paulo Gabriele Antoine Soc. Jesu*, nihil quidem id nobis pertractandum occurrit, quominus Clericorum Seminariis, aliisque Ecclesiasticorum Cæteribus perlegendum prov. de, atque utilissime proponatur. Quia tamen nonnulla identidem habet nimia profecto brevitatem, ac præcisione scripta, ea intellectu, vel Magistro, uti in familiaribus compendiaris operibus accidit, indigere existimamus, ne sanæ ceteroquin Auctoris doctrinæ ad improbatos, improbandive sensus detorqueantur. Atque ita &c. Romæ 1748. Kalend. Aug.

Thomas Sergius Prior Oper. S. Rom. Inquis. Consult.

Ita & ego censo Fr. Philippus de Carbonæano Ord. Min. Læf. Jubil. Sac. Cong. Ind. Consultor, Supreme, & Univ. Inquis. Qualificator, & in Collegio Urbano de Propaganda Fide Philosophiæ Professor.

Ita & ego censo Fr. Carolus Dominicus de Moya Ord. Min. Conv. Magister, in Rom. Archigym. Publ. Theol. Prof. Theologicæ Academiæ Censor, Collegii D. Bonav. Regni, & Rector, ac promovendorum ad Episcopatum Examinator.

S. III. APPROBATIONES ROMANÆ PRO EDITIONE AN. 1752.

UT Reverendissimi Patris Sacri Palatii Apostolici Magistri iussa facerem, operam deli animamque adjuvæ, attente ut expendere *Notas, Appendices, & Tractatum de Sacris Christianorum Ritibus*, quibus R. P. Philippus de Carbonæano Ord. Min. *Theologiam Moralem Universalis* R. P. Pauli Gabrielis Antoine Soc. Jesu Presbyteri, mirum in modum illustravit, ornavit, & auxit. Qua in re ingenue fatear oportet, me observare nil potuisse vel hilum recedens a rectis Christianorum moribus, aut a sincera eorumdem Religione. Atque adeo, nec sine animi mei jucundissima voluptate, cuncta in iidem legendis reprehendi a Viro Clarissimo exquisita ac recondita eruditione referta, optimo, nitidoque rerum ordine atque delectu disposita, elegantisque pertractata. Ea propter nullus dubito, quin laudabilem moralis disciplinæ studiosis quibuscumque, & sacris præsertim Missionariis, operam ille posuit, quæ & ab omnibus probari, omniumque commode & utilitate Typothetæ arte vulgari & mereatur, & debeat. Datum Romæ in Ædib. S. Andreæ de Valle v. Kal. Jun. An. R. S. Cl. IC. CC. LII.

An. Franc. Vezzosi Cler. Reg. in Archigymnasio Rom. Hist. Ecclesiæ P.

JUSSU Rever. P. FR. Augustini Ursi Sacri Palatii Apostolici Magistri legi Tractatus, & notas Eruditissimi Patris Fr. Philippi de Carbonæano Ord. Min. equè dignas censo, quæ typis edantur, cum nihil contineant Eidei, bonique moribus contrarium, & ad saniorum doctrinam percipiendam sint comparatæ. Datum Romæ in Conventu S. Mariæ super Mineram die 26. Junii 1752.

Fr. Vincenzus Dinelli Ord. Præd. Cathed. Casanæ.

Quæ Vir plane doctus Philippus a Carbonæano Morali Theologiæ Gabrielis Antoine e Societate Jesu Romana hac tertia editione, apte copiosaque addidit, ea & Rever. P. M. S. P. A. Augustini Ursi iussu perlegi, & vehementer probavi, & omnium lætionem digna censo. Romæ ex Æd. SS. Quirici & Julitæ xvii. Kal. Sept. anno Cl. IC. CC. LIII.

F. Angelus Moncada Ord. Præd. in Coll. Urb. de Propaganda Fide Philosophiæ P.

S. IV. APPROBATIO ROMANA PRO EDITIONE AN. 1757.

Opus inscriptum *Theologia Moraliz P. Gabrielis Antoine Soc. Jesu Presbyteri Paris altera de Sacramentis &c. Auctore P. F. Philippo de Carbonæano Ord. Min. Regularis Observantia plurimum auctum*, iussu a Rever. P. F. Josepho Augustino Ursi Sacri Palatii Apostolici Magistro diligenter legi, tantumque absuit, ut quidquam in eo deprehenderim, quod Orthodoxæ Religionis decretis rectæque morum institutioni repugnans esset, ut admiratus cer-

certe fuerim summam non Auctoris modo, sed etiam Adnotatoris in ethicis rebus doctrinam, & facultatem, Quamobrem quum Ecclesie Occidentis, multoque magis Orientis Clericis utile in primis frugiferumque futurum perspiciam, dignum arbitror, quod in lucem edatur.

Dabam ex Aedibus S. Franciscæ Romanæ die 3. Martii MDCCLVII.
D. Aloysius Stampa Abbas Olivetanus Promoveudorum ad Episcopatum Examinator,
& in Collegio de Propaganda Fide Studiorum Praefectus.

S. V. APPROBATIONES ROMANÆ PRO EDITIONE AN. 1764.

Disertationem quam Conventualis Theologus Operi, cui titulus: *Theologia Moralis Universa Auctore R. P. Paulo Gabriele Antoine*, præmisit, Notasque quibus varias ejusdem Disceptionæ partes sparsim illustravit, jussu Rever. Patris F. Thomæ Augustini Ricchini Sac. Apostolici Palatii Magistri diligenter perflustrantes nihil invenimus, quod a recta Catholicæ Religionis fide, atque Morum institutione desciscat, immo tuto speramus Theologi nostri laborem fore summo opere Clericis rerum Moralium Studiois profuturum. Quare dignum contemus, ut egregium opus, toties evulgatum, iterum cum prædicta Disertatione, & Notis typis commendetur. Datum ex Aedibus S. Franciscæ Romanæ die 5. Augusti. 1764.

D. Theodorus Paroni Abbas Olivetanus.

D. Benediktus Torre L. T. Olivetanus, & S. Greg. SS. Rit. Consultor.

Disertationes, & Notas, quas huic novissimæ Romanæ editioni Theologiæ Moralis Auctore R. P. Paulo Gabriele Antoine addidit Conventualis Theologus, jubente Rever. P. Thoma Augustino Ricchino Sac. Palatii Apostolici Magistro attente perflustravi: cumque in eis nihil, quod Catholicæ Fidei, bonisque Moribus adverteretur, offenderim, ipsas typis dari posse censeo. Datum Romæ die 21. Augusti 1764.

D. Anastasius Canzi S. Tb. Lector in Collegio S. Crucis in Jerusalem.

ACCEDIT PRÆFATIO P. PHILIPPI A CARBONEANO PRO EDITIONE AN. 1757.

Theologia hæc prodit iterum in lucem a me aucta, & illustrata. In altera Editione anni 1746. præter Tractatum de Solicitatione, & Commentarium ac Constitutiones, quibus Confessarii a Penitentibus nomen complicitas exquirere prohibentur, nihil addidi quod vel ex Constitutionibus, vel ex Tractatu de Synodo Diocesana Benedicti XIV. desumptum non esset. Eo enim unico consilio manus ad opus imposueram, ut perutilis Supremi Pontificis doctrina, per Theologiam, quæ omnium fere manibus teritur, facilius vulgaretur; & ut loca, quæ in ea obscura, vel ambigua essent, Apostolicæ Sedis decretis comprobata, & sapientissimi Pontificis doctrina explicata forent. Omni vero, quæ ad Orientalem Ecclesiam pertinerent, estis plura occurrebant tum in Constitutionibus, tum in antedicto Tractatu: ea tamen selegi, & in adversariis meis una cum aliis ad Ecclesiam Orientis spectantibus adnotavi, ut materia præfata esset ad Theologiam in usum Missionariorum, quam Summus Pontifex elaborare me iusserat, perficiendam. Plura enim alia ad rem hanc pertinentia collegeram ex Thoma a Jesu, Verricello, a Breno, Gario, Allatio, Arcudio, Pipadopoli, Schellfratio, Simonio, Renaudotio, Morino, Martene, Bruno, Asemano, aliisque viris doctis, qui de Orientalis Ecclesie jure, deque ipsius disciplina, & Ritibus scripserant. Decreta vero desiderabantur a Sacris Urbis Congregationibus pro solvendis Missionariorum dubiis edita. Supplicari, & ut hæc quoque concederentur, Summus Pontifex benignissime annuit. Hæc omnia cum Institutionibus de Sacris Christianorum Ritibus, quas pro instruendis adolescentibus in Collegio de PROPAGANDA FIDE elucubraveram necessariam operi perficiendo materiam suppeditare videbantur. Sed dum mecum ipse de Theologia hæc ad usum Missionariorum conficienda cogitarem, Thomas Sergius Vir Clarissimus monuit me nova, quam Generosus Salomonius meditabatur hujus Theologiæ Moralis Editione, hortatusque est, ut huic potius, quæ Eruditorum calculo, & communi plausu probata esset, ea, quæ ad Missionarios pertineret, adderem, quam novam incerto eventu perficerem. Placuit consilium, statimque, ut ei morem gererem, adi Eruditum Virum Petrum Pompilium Rodota, qui pro nova Verricelli editione Decreta omnia, & alia plura circa Apostolicas Missiones collegerat, ut ea mihi pro hac exornanda Theologia concederet. Is vero, non solum decreta concedere, sed velle etiam se mecum rei operam dare spondit. Atque ita revera se se paratum exhibuit; nam præter decreta, alia etiam ad me misit, quibus opus augeri, & illustrari potuisse arbitrabatur: sed aliis, quæ communicare volebat, uti non potui: monique hominem, ut deinceps ab iis parandis abstineret, quod ea, quæ ipse exhiberet, vel jam antea essent a me diligentius acquisita & disposita, vel ad opus, quod susceperam, juxta initum consilium conferre non viderentur. Usus vero sum decretis multis; nam nonnulla & Verricello, & aliqua ex Patre a Breno desumpti; plura etiam acceptam a Viro Illustrissimo ac Praefate

An-

Amplissimo Gulielmi Supremæ Inquisitionis Assessoris. Atque hinc habes, quo consilio opus susceperim, quibus e fontibus materiam hauserim, quibusque sim usus præstitis. In opere autem illustrando, notas, appendices, tractatusque adhibui. In notis, quæ stellata designantur, præter Constitutiones, & aliquot Tractatus de Synodo Diocesana BENEDICTI XIV. capita nonnulla etiam ex prioris Theologiæ principis actui, quibus aliqua, minus Viris doctis præbata, Auctoris opiniones corriguntur: in appendicibus sum differitur de auctoritate, & usu legum Romanorum Pontificum, & Decretorum Sacrorum Urbis Congregationum in Ecclesia Orientali: de Fidei professione, & Ecclesie disciplina circa prohibitionem liquorum in Sacris comunione; de antiqua & nova Orientalium Ecclesiarum circa singula Sacramentorum & Orientalium jejunis, deque varia Orientalium Ecclesiarum Ritibus; quem in hæc editione plurimum auxi, I. Sacrorum Rituum naturam; Novatorum circa eisdem errores; exteriorum Christi Ecclesie cultum, & Orthodoxum systema exposui, ac vindicavi: II. Statum explicavi Orientalis Ecclesie, & rituum, qui in diversis Ecclesiis vigent, varietatem: III. Obligacionem ostendi, qua quique tenetur in seculi suscepto ritu manere: IV. Denique ritus illos recensui, qui vel ab Apostolica Sede præscripti sint, vel rejiciendi videantur. His addidi quamplurima dubia, quorum solutio eruditus viris juvenuda, Orientalibus utilis, ac Missionariis omnino necessaria videbatur; ac præterea Propositiones omnes a Summis Pontificibus damnatas, brevi explicatione donatas. Accedit denique instructio de praxi Sacramenti Penitentiae, italice conscripta. Hæc sunt, quibus Theologia hæc, in nova quam exhibemus editione, aucta fuit. Non dubito, Erudite Lector, quin tibi, si non ut optima, saltem ut maxime utilia præbanda sint. Vale. (*)

(*) Vel ex serie duntaxat hujus Praefationis Fide. Qui enim Virum Doctum justisset post additionem primas novam elaborare materiam ad eandem Theologiam in usum Missionariorum perfectendam, si minus accepta fuisset ipsa Theologia? Cum vero, quod annuente & probante Pontifice Summo, ut Morali hæc Theologia, prævio ipsius mandato a selectis TT. perflustrata, dein additionibus libris Collegii servetur, eoque de assensu pariter SS. D. N. CLEMENTIS XIII. poterit jure ambigere?

REIMPRIMATUR.

Si videbitur Rever. Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.
Dominicus Jordani Archiep. Nicomed. Vicegerens.

REIMPRIMATUR.

F. Thomas Augustinus Ricchinus Ord. Prædic. Sacri Palatii Apostol. Magist

I N D E X.

TOMI PRIMI PARS PRIMA.

DISCEPTATIO historica de Lege Divina, & de Sacris veteris, & novi Testamenti libris.	17
MELCHIORIS CANI Episcopi Canariensis Institutiones ad Theologiam maxime spectantes.	25
<i>Quid Theologia sit.</i>	ibid.
<i>Quid Theologia sit speculativa.</i>	26
<i>Quid Theologia vere scientia sit.</i>	27
<i>Discrimen inter fidem & Theologiam.</i>	ibid.
<i>Quenam sit fidei Theologiae ratio formalis.</i>	28
Revelatio principiorum quibus limitibus continetur.	29
<i>Quae sint Theologiae principia.</i>	ibid.
<i>Quodnam sit principiorum discrimen.</i>	30
<i>De principii secundariis, & asitis.</i>	ibid.
<i>Quatenus principia quaedam demonstrari contingant.</i>	ibid.
<i>Quomodo fides humanis adiumentis obtinetur.</i>	31
<i>Quod fides non Ecclesiae auctoritati, sed divinae veritati innitatur.</i>	32
<i>De duobus generibus argumentorum, quibus omnis disputatio transigitur.</i>	34
<i>Locorum Theologorum numerus & Expofitio.</i>	ibid.
<i>De Locorum seu Fontium Theologorum usu.</i>	37
<i>De usu Conciliorum seu sacrorum Canonum in resolvendis casibus conscientiae.</i>	38
Tractatus de Usu Juris Canonici & Civilis, & de vero usu casuum de Jur. e Canonico.	41
<i>§. I. Quid sit ius Canonium.</i>	42
<i>Judex, Judicium, Clerus, Sponsalia, Crimen.</i>	43
<i>§. II. De Jure Canonico novissimo, & quando citetur.</i>	44
<i>§. III. De jure non scripto seu de consuetudinibus.</i>	ibid.
<i>§. IV. De modo utendi jure Canonico in resolvendis casibus Conscientiae.</i>	ibid.
De Jure Civili.	
<i>§. V. Quid sit Jus Civile.</i>	ibid.
<i>§. VI. De modo quo citari solet Jus Civile.</i>	45
Differatio Proximalis Patris Staidel. De Humanis Actibus, ac de Praecipuis aliis morum materis.	46
ART. I. De Praestantibus Generalibus.	ibid.
ART. II. De Actionum Humanarum Natura, ac Divisione.	48
ART. III. De Voluntario, ac Libero.	ibid.
SECT. I. De Voluntario.	49
SECT. II. De Libero.	52
ART. IV. De involuntario, ejusque causis.	51
SECT. I. De involuntario.	ibid.
SECT. II. De causis involuntarii.	52
<i>§. I. De violentia.</i>	ibid.
<i>§. II. De Metu.</i>	52
<i>§. III. De Ignorantia.</i>	56
<i>§. IV. De Conscientia.</i>	107
ART. V. De Moralitate Actionum.	113
SECT. I. De Essentia Moralitatis.	114
SECT. II. De Speciebus Moralitatis.	115
SECT. III. De Numero Speciebus Moralitatis.	118
SECT. IV. De Fontibus Moralitatis.	117
SECT. V. De Subiecto Moralitatis.	123
SECT. VI. De Moralitatis Effectibus.	123
SECT. VII. De Distinguis meritorii Operis.	123

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

A Vendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione, del P. F. Filippo Rosa Lanzi, Inquisitor Generale del Santo Officio di Venezia nel Libro intitolato: *Theologia Moralis universalis a R. P. Paolo Gabriele Antoine primam concinnata &c.*, non v'esser cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro niente contro Principi, e buoni costumi; concediamo Licentia ad *Antonio Zatta* Stampator di Venezia che possi essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Data li 4. Novembre 1768.

(ANGELO CONTARINI PROC. RIFORM.
(ALVISE VALARESSO RIFORM.
(FRANCESCO MOROSINI 2. CAV. PROC. RIFORM.

Registrato in Libro a carte 364. al Num. 2601.

Registrato al Magistrato della Bestemmia in libro a carte 5.

Davide Marchesini Segretario.

Andrea Grattarol Segretario.

DI.

DISCEPTATIO HISTORICA

De Lege Divina, & de sacris veteris, & Novi Testamenti Libris.

Xitiosa res peccatum. Creaverat Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam: huic dederat mentem ratione pollentem, & in bonum natura sua conversam, sed suo permittam arbitrio, ut quocunque vellet sese ad libitum inderet. Ipse vero accepta ab omnipotenti Creatore lege observata facillima, qua ligni scientiae boni & mali fructus ipsi interdicebatur, externa dumtaxat suggestione mulieris, non interna concupiscentia, quae nondum ipsi inerat, sollicitatione victus, primum Dei mandatum gustato fructu vetito violavit. Hinc omnis mali origo. Hinc Adamus, & Eva nudos esse se erubuerunt. Hinc cepit concupiscentia contra rationem pugnare; durumque deinceps in omnes homines, qui ab his prognati sunt, impemum exercuit. Hujus rei exemplum inter primos ipsorum filios luculentum apparuit. Cainus quippe invidia succulentis Abelem fratrem, quasi univertus orbis utrumque contineudo par non eleret, interfecit. Horum posterius impietatem ad summum perduxere: adeo ut tempore Noe viri justi, omnis caro viam suam corruptam dicatur: nec aliter quam perpetuis quadragesimae dierum imbris totiusque terrae elavione flagrans ubique hominum ibidem fuerit restituta. At vix a filius Noe reparatum est genus humanum, cum rursus in flagitia, & fordes rueret, neglectoque solius Dei veri cultu, idolis servire cepit. Aucto hominum numero, de discessu in varias terras regiones cogitatum est. Sed prius turris Babel, sive confusio, auctori mortalium conatu inchoata, potentiori Dei nutu fuit interrupta. Quippe ibi consulum est labium univertae terrae, & lingua communis in plures divisa: adeo ut lubiatio, quo inter se devinciebantur, loquere commercio, alii in alias terras commigrare sint coacti. Sed etiam locis diffusi, & sermone diversi forent, in hoc tamen conveniebant, quod moribus perditis, omnium scelerum generi client mancipati. Nonnullos tamen in tanta malorum coluvie illabatos, & puros servavit sibi Deus, qui dicitur esse in misericordia, & cujus bonitas hominum nequitiae praevalet. Inter ceteros emmet Abrahamus, qui specialiter electus est, ut esset credentium pater. Is cum natus esset in Ur Chaldaeorum, seu in Chaldaea Mesopotamiae finitima, quae etiam Mesopotamia dicitur, utpote Mesopotamiae provincia; & cum patre suo Harahabaturum venisset in Haram, seu Charan in Chaldaea; is, inquam, mortuo patre, eductus est a Deo de terra, & cognatione sua, adductusque in terram Chanaan. Cuiusmodi ipsi superandus fuisse Euphrates, ut in eam terram veniret, vocatus est be-

bræus, idest transitor. (Gen. c. 12. v. 13.) Hincque ipius posteri appellati sunt Hebraei, & lingua eorum hebraica. Iosephus tamen. (lib. 2. antiquit. Judaic. c. 6.) putat ab Hebero, e cujus stirpe ortus est Abrahamus, ut legitur Gen. c. 11. hebraicam gentem, & linguam esse cognominatam. Ut cunctum illud sit, cum & Abrahamus, & uxor ejus Sara ætate essent provecti, sicum allocutus est Dominus: *Suscipe caelum, & numeras stellas, si potes: & dixit ei, sic eris semen tuum. Creditis Abram Deo, & repatum est illi ad justitiam.* Gen. c. 15. v. 5. Postea vero non Abram, sed Abraham appellatus est; quia pater multarum gentium fuit constitutus. *Et signum accepit Circumcisionis, signaculum justitiae Fidei; & genuit filium Isaac, & circumcidit eum octavo die, sicut praeceperat ei Deus.* Unde quavis Circumcisio tranierit in Legis Moisaicae Sacramentum his verbis, *Lev. c. 12. v. 3. Die octavo circumcidetur infantulum;* non tamen a Moyle primum orta est; sed Patres, seu Patriarchæ Moyle antiquiores eam ab Abraham acceptam observarunt, prout Judæos admonet ipse Christus, *Joan. c. 7. v. 22.*

Ut autem Abrahamus illustre sui erga Deum amoris præberet exemplum, quo certum fieret, ipsum soli Deo, ut summo homo adherere, cetera vero ab eo non distigi, nisi propter Deum, paratus erat eundem filium suum Isaac, triginta septem annos jam natum, secundum Hebraeorum traditionem, jubenti Domino in holocaustum offerre. Jam ambo per venerant ad montem, quem his monstraverat Deus, qui dicitur mons esse Moria, cuius in altero vertice templum fuit extructum; in altero, cui nomen Calvaria, Christus fuit Graeci affixus. Jam Isaac, figura Christi, humeris suis holocausti ligna in Calvariae montem, ut fas est credere, portaverat. Cuique ipsum altari fura lignorum truncum imposuisset Pater, in eum stricto gladio manum extendebat; eratque illum immolaturus, nisi missus Angelus de caelo obstitisset. Tunc vero vidit dicitur diem Christi, sive specialis revelatione intellexisse Christum humani generis Redemptorem, ex posthitis suis secundum carnem esse nasciturum. Quippe hujus typum gererat non tantum Isaac, sed & aris, quem inter vepres cornibus hærentem vidit Abrahamus, & in holocaustum pro filio obtulit. Tunc celebre promissum, quod jam acceperat a Deo, rursus audivit, his verbis *Gen. 22. v. 18. Benedicentur in semine tuo (Christo) omnes gentes terrae. Item repetitum est ejus filio Isaac, Gen. c. 26. v. 4. & confirmatum ipsi Jacob Isaac filio, Gen. 28. v. 14. quocirca idem Jacob, qui etiam dicitur est Israel, Gen. 32. v. 28. Pater XII. Pa-*

Antoine Theol. Moral. T. I. P. I.

[mar-

[mar-

